

Miljömålsberedningens delbetänkande Sveriges globala klimatavtryck

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) ser positivt på att Miljömålsberedningen presenterat förslag för minskad klimatpåverkan från konsumtion i bred parlamentarisk enighet. Det ger stöd för kommuner och regioner att utforma egna mål och åtgärder. Mål för konsumtionen tydliggör att vi har både ansvar och möjligheter att adressera dess klimatpåverkan. Att målet även omfattar exportens klimatnytta gör det möjligt att tydligare synliggöra och understödja näringslivets insatser och omställning.

SKR kan tillstyrka ett lagkrav att beakta klimatfrågan i offentlig upphandling, om det utformas på ett sätt som är ändamålsenligt och proportionellt och backas upp av utvecklad praxis och underlag om kostnader och nyttor samt inte inskränker möjligheten till lokala prioriteringar. Den föreslagna författningskommentaren att den upphandlande myndigheten behöver ”reflektera över klimatmålen i varje upphandling” behöver omformuleras för att inte bli detaljstyrande och kontraproduktiv.

SKR tar inte ställning till om bunkring till internationellt flyg och sjöfart samt inhemsk flyg ska ingå i det nya målet, utöver vad som gäller för territoriella utsläpp enligt principerna i internationell klimatrapporering. Det väsentliga är att dessa sektorer omfattas av relevanta styrmedel för omställning, i första hand på EU-nivå,. SKR vill framhålla att både flyg och sjöfart har avgörande betydelse för lokal och regional utveckling, med hänsyn till långa transportavstånd i vårt land.

Synpunkter

Ett mål för konsumtion

SKR ser klimatförändringarna som en av vår tids största ödesfrågor och har tagit ställning för att kommuner och regioner ska vara ledande i arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser och stärka samhällets motståndskraft mot klimatförändringens konsekvenser. (SKR ståndpunkter för effektivt lokalt klimatarbete)¹

Sverige behöver ta sitt ansvar och på flera sätt bidra till möjligheterna att minska den globala uppvärmningen. Utöver att minska landets territoriella utsläpp är det angeläget att ta ansvar för utsläpp som vår konsumtion orsakar i andra länder samt att främja

¹ [SKR ståndpunkter för effektivt lokalt klimatarbete](https://skr.se/skr/samhallsplaneringinfrastruktur/miljohalsa/klimat.656.html)

(<https://skr.se/skr/samhallsplaneringinfrastruktur/miljohalsa/klimat.656.html>)

Sveriges Kommuner och Regioner

Post: 118 82 Stockholm, Besök: Hornsgatan 20

Tfn: växel 08-452 70 00, Fax: 08-452 70 50

Org nr: 222000-0315, info@skr.se, www.skr.se

export som ersätter produktion med större koldioxidavtryck. Mål och styrmedel behöver därvid utformas så att utsläppsminskningar i Sverige inte leder till ökade utsläpp i andra delar av världen. Därför är det glädjande att Miljömålsberedningen enats om ett övergripande mål för Sveriges globala klimatpåverkan – att Sverige ska ha ett negativt globalt koldioxidavtryck senast 2045. Tydliga nationella mål ger stöd för kommuner och regioner att utforma egna mål och åtgärder för minskad klimatpåverkan på området.

En stor del av kommunerna och regionerna arbetar på olika sätt systematiskt för att minska konsumtionens klimatpåverkan, inom den egna verksamheten, i kommunernas avfallsplanering och verksamhet, i upphandlingen samt gentemot hushållen för att främja minskad klimatpåverkan från konsumtion. (Kommunernas arbete med konsumtion och klimat, SKR PM 2021)

Offentlig upphandling

SKR instämmer i att det är angeläget att ta tillvara den offentliga upphandlingens potential för omställning till mer hållbar produktion och konsumtion. Upphandlingen bör därför beakta relevanta samhällsintressen på sätt som är verkningsfulla och kostnadseffektiva.

SKR anser att det i huvudsak inte är en lagändring som behövs för att kommuner och regioner ska kunna ta ökad hänsyn till klimat i sin upphandling. Snarare behövs en fortsatt och utökad satsning på framtagande av vägledning och underlag, marknadssdialog, innovationssatsningar, mätmetoder och annat stöd för utveckling av kostnadseffektiva och samhällsekonomiskt motiverade lösningar och teknik.

SKR kan ändå tillstyrka ett lagförslag om klimathänsyn som avser en målsättning och inriktning. Ett regelverk med tillhörande stödjande insatser behöver därvid utformas så det stärker kommuners och regioners möjligheter att göra prioriteringar utifrån lokala förutsättningar och det lokala självstyret.

Regelverk och krav behöver fungera i praktiken, genom att vara relevanta, proportionella, hanterliga och öppna för avvägningar. Ramverket behöver ge utrymme för hållbarhet i ett brett perspektiv, där det finns fler viktiga samhällsintressen än klimat som offentlig upphandling kan bidra till, t.ex. social inkludering, biologisk mångfald, robusthet, försörjningstrygghet och konkurrenskraft för svenskt och europiskt näringsliv.

Regelverk och insatser behöver även bygga vidare på befintligt arbete på området. Mål och delmål finns även inom Agenda 2030, där SKR stödjer kommuner och regioner i genomförandet och betonar vikten av att integrera agendan i ordinarie verksamhet och processer. Regionerna har en väl utvecklad samverkan genom Regionernas kansli för hållbar upphandling, utifrån målsättningar, omvärldsanalys och prioriteringar. Även många kommuner har ett väl utvecklat arbete med hållbar

upphandling. Adda och andra inköpscentraler har i flera fall tagit fram hållbara val och ramavtal med tillhörande system för uppföljning och kontroll.

Det finns många goda exempel i både kommuner och regioner på hur upphandling, och även innovationsupphandling, har använts för att driva på klimatomställningen. Inte minst inom kollektivtrafiken som idag är i princip helt fossilfri i flera regioner.

Målkonflikter finns mellan olika samhällsintressen och gentemot upphandlingens primära syfte att försörja verksamheten med varor och tjänster. Dessa kan inte hanteras av regelverk. I den enskilda upphandlingen måste det därför alltid vara den upphandlande myndigheten som avgör vilka samhällsintressen som är relevanta att beakta och hur de prioriteras sinsemellan. Detta sker ytterst genom politiska beslut i fullmäktige, och är en del av det kommunala självstyret. Detaljstyrning riskerar att få motsatt effekt genom att binda upp resurser till upphandlingar med liten klimatpåverkan eller genom att förbigå andra väsentliga intressen.

SKR anser därför att författningskommentaren (sid. 699) är otydlig, dvs. att den upphandlande myndigheten behöver ”reflektera över klimatmålen i varje upphandling men om utsläpp av växthusgaser inte har betydelse för det som upphandlas behöver specifika klimatkrav inte ställas”. Kommentaren är oförenlig med skrivningen om att det är den upphandlande myndigheten som ska avgöra vilken tyngd klimatmålen ska ha vid en avvägning. Skrivningen ger sken av att den upphandlande myndigheten alltid behöver ställa specifika klimatkrav när utsläpp av växthusgaser har betydelse för det som upphandlas. En skyldighet att ställa klimatkrav i specifika upphandlingar vore ett oproportionerligt och icke ändamålsenligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Inriktningen bör ändras till att upphandlande myndighet ska, med stöd av tillgänglig vägledning och praxis, beakta klimatmålen i de upphandlingar där klimatpåverkan kan antas vara betydande och där det finns lämpliga alternativ för funktion, ekonomi och andra viktiga hänsyn.

Det är också avgörande att den prioritering den upphandlande myndigheten gjort inte ska vara föremål för överprövningsinstitutet. I annat fall riskerar kommuners och regioners verksamhet stoppas upp av nya överprövningar, och tillhörande oskäligt långa handläggningstider.

Sveriges Kommuner och Regioner

Peter Danielsson
Ordförande

Sverigedemokraterna lämnar reservation med hänvisning till eget yrkande.

RESERVATION

SKR Styrelsen
2022-09-23

Bilaga 1

Reservation från Sverigedemokraterna, Styrelsen 2022-09-23

Sveriges globala klimatavtryck

Vi reserverar oss mot beslutet med hänvisning till eget yrkande enligt följande

att SKR i sitt yttrande avstyrker förslaget om lagkrav att beakta klimat i offentlig upphandling. Om nämnda lagkrav ändå införs anser SKR att den upphandlande myndigheten ska ges möjlighet till lokala prioriteringar och anpassningar av upphandlingskriterierna.